

MESLEKİ

YAYINLARDAN

The CD-ROM Directory, 1991(*)

5th ed. Ed.by Joanne Mitchell. London: TFPL Publishing c1990. 608p.

İlk basımı 1986 yılında yapılan bu rehber, dünyada 150'den fazla konuda yayınlanan 1522 CD-ROM ürününü tanıtmaktadır. CD-ROM ve basılı olarak iki ayrı formatta yayınlanan rehber, 6 ana bölümden meydana gelmiştir.

Birinci bölüm, CD-ROM isimlerinin alfabetik listesinden oluşmuştur, CD-ROM'un İngilizce dışında bir adı veya kısaltması varsa, onlara da gönderme yapılmaktadır. Bu bölüm ayrıca, CD-ROM'u yayınlayan yayınevinin adı, metin dili, bilgi tipi (tam metin, bibliyografik bilgi, sayısal bilgi gibi) kapsamı, konusu, yayın sıklığı, CD-ROM'un kullanılacağı sistem hakkında teknik bilgi, kullanılan yazılım bilgileri, dağıtım firmasının adı, adresi ve telefon numarası ile ürünün fiyatı gibi bilgileri de içermektedir.

İkinci bölümde, alfabetik olarak şirketlerin (yayıncı, dağıtım vb.) adres, telefon numarası ve ürünleri hakkında kısa bilgiler sunulmaktadır.

Üçüncü bölümde CD-ROM sürücüsü üreten 29 firma hakkında bilgiler verilmiştir.

Son üç bölümdeyse CD-ROM'larla ilgili konferans, sergiler ile yine bu konudaki basılı dergi ve yeni çıkan kitaplar tanıtılmaktadır. Kitabın sonunda

bulunan indekslerle (konu, yazılım, coğrafi indeks, gibi) rehberlik çok yönlü kullanımı sağlanmıştır.

Kitaba, içinde doğrudan ya da dolaylı olarak, CD-ROMlarla ilgili kullanılan terimleri kısaca açıklayan bir de sözlük eklenmiştir.

Özetle, "The CD-ROM Directory" koleksiyonlarını son teknoloji ürünü olan CD-ROM'larla geliştirmek isteyen kütüphaneler için çok faydalı bir referans kaynağıdır.

Deniz Sezgen

(*) *Yayın Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.*

Expert Systems and Artificial Intelligence: An Information Manager's Guide. Nigel Ford. London: LA, 1991.

Son zamanlarda literatürde sıkça rasladığımız iki terim 'uzman sistemler' (expert systems) ve 'yapay zeka' (artificial intelligence). Bu iki terimin ne anlama geldiğini merak ediyorsanız bu konuda size bilgi verebilecek yazılara erişmeniz hiç de zor değil. Bültenin son sayılarında bile bu konuda yazılmış bir, iki makaleye raslayabilirsiniz. Ama asıl merak ettiğiniz konu, bu muhakeme yeteneği kazandırılmış -diğer bir deyişle yapay zekalı-, belirli konularda uzmanlık özelliği taşıyan sistemlerin hangi tekniklerle geliştirildiği ve kütüphanecilik ve bilgi bilim alanında nasıl kullanıldığı ise size Ford'un yukarıda künyesini verdiğim kitabını okumanızı tavsiye edebilirim.

Ford, kitabının birinci bölümünde konuyla ilgili kavramları açıkladıktan ve bunlar arasındaki farklılıkları belirttikten sonra ikinci bölümde zeki sistem (intelligent systems) geliştirme tekniklerinden ayrıştırması ile bahsetmektedir. Kitapta söz konusu tekniklerin tamamı kütüphanecilik ve bilgi bilim alanından örneklerle açıklanmaktadır. Kanımca, söz konusu kitabı biz kütüphaneciler için çekici kılan özelliklerinden birisi de bu. Örneğin, bir mantık zinciri içinde kural geliştirme tekniğine dayalı uzman sistemler (rule-based systems) müracaat alanında kullanılabilecek şu basit örnekle açıklanmaktadır. Aşağıda sistemin kullanıcıya sorduğu sorular ve bunlara hayali bir kullanıcının verdiği varsayılan cevaplar (koyu renkte) gösterilmiştir.

- * Araştırma yaptığınız konu? **eğitim**
- * Ne tür kaynaklara erişmek istiyorsunuz? **makale**
- * Özet istiyor musunuz? **evet**

Sistemin kullanıcıya verdiği cevap *Current Index to Journals in Education*'dır. Bu sorgulamaya cevap verirken sistemin kullandığı kurallar zinciri şu şekilde oluşturulmuştur:

- * EĞER (IF) araştırılan konu eğitim İSE
- * VE (AND) erişilmek istenen kaynak türü makale İSE
- * VE (AND) özet isteniyor İSE
- * O ZAMAN (THEN) önerilen müracaat kaynağı *Current Index to Journals in Education*'dir.

Kitabın üçüncü bölümü de kütüphaneciler için ilginç bir bölüm. Bu bölümde uzman sistemlerin uygulama alanları ve bu uygulamaların getirdiği avantajlar detaylı bir şekilde anlatılıyor. Bu uygulama alanlarından bir kısmını burada sıralamak mümkün: dizin ve öz hazırlama, kataloglama, çevrimiçi tarama, otomatik içerik analizi, veri tabanı analizi vb..

Kitabın dördüncü bölümü, söz konusu zeki sistemlerin yaratılması aşamalarıyla ilgili. Burada gerekli araçlardan (tools) ve varolan tekniklerin sınırlı kaldıkları noktalardan bahsediliyor. Kitabın son bölümünde ise bilgi yönetimi (knowledge management) üzerinde durulmakta.

Yukarıda da belirttiğim gibi, son zamanlarda çok popüler olan bu konuyu kütüphanecilik uygulamaları ve örnekleriyle gözden geçirmek istiyorsanız Ford'un kitabını okumanızı tavsiye ederim.

S. Serap Kurbanoglu

"Local area networks in libraries"

Kenneth E. Marks ve Steven P. Nielsen. Westport / London: Meckler, 1991. 151 s. 0 88736 705 4

1980'lerin başında ortaya çıkan yerel ağların kullanımı giderek yaygınlaşıyor. Geçen son on yılda kaynakların giderek daralması sonucu, verimlilik ve düşük maliyetle hizmet üretebilme, kuruluşlarda dikkatlerin toplandığı bir odak noktası oldu. Öte yandan hizmet verilen kesimlerin beklentileri büyümekte ve değişmektedir. Bu nedenle kuruluşlar bir yandan maliyeti düşürür ya da aynı düzeyde tutarken bir yandan verdikleri hizmetleri değiştirmenin ve geliştirmenin yollarını aramaktadırlar. Kütüphanelerde de bu durum yaşanmaktadır. Yerel ağlar bu işin üstesinden gelmekte olası çözüm yolları sunmaktadır. Çünkü yerel ağlar:

- pahalı yan donanımı paylaşma
- kütük ve programları paylaşma
- elektronik posta ile ağ içinde haberleşme
- bilgi işlem etkinliklerini dağıtık işlem yoluyla tümleşik duruma getirme
- aynı verilerin sürekli yeniden ele alınması gereğini ortadan kaldırma
- yüksek düzeyde özel programlara erişim olanağı sağlama
- veri ya da bilgilerin depolanması, erişimi, işlenmesi ve dağıtımında gelişim sağlama
- bir kuruluş içinde iletilen verilerin gizliliğinin korunması açısından kabul edilir ölçüde güvenli bir ortam sağlama gibi yararlar sağlar (s.23).

Kütüphane ortamında yerel ağ,

- kataloğa uzaktan erişimin sağlanması,
- aynı terminalden hem kütüphane katalogunun hem de çevrimiçi veya CD-ROM veri tabanlarının taranabilmesi,
- personelin kullandığı terminallerde hem kütüphane programının hem de kelime işlem, muhasebe gibi çeşitli programların kullanılabilmesi olanağını sağladığı için hizmetlerin ekonomik bir biçimde geliştirilmesinde yararlı olur.

Kitapta sırasıyla, yerel ağ teknolojisi, kütüphane ortamında konuya yaklaşım, yerel ağ seçimi, ağın kurulması, uygulamaya geçilmesi, işleyişi, geliştirilmesi konuları, yalın bir dille anlatılıyor. Bu ana bölümlere, yerel ağın

etkin biçimde yönetilebilmesi için atılması gereken adımlar, seçim yaparken gözönünde tutulması gereken noktalar, bir ağ değerlendirilirken incelenmesi gereken hususlar ve benzeri konuları kapsayan listeler eklenmiş. Kullanılan terimlerin açıklamalarını içeren bölüm, kitabın konuya yabancı olanlar tarafından kolayca okunmasını sağlıyor.

Kitap, yazarların, Utah Devlet Üniversitesi, Merrill Kütüphane ve Eğitim Kaynakları Programı (MLLRP)'ındaki deneyimlerine dayanıyor. Yazarlar, önsözde, MLLRP'de yerel ağı kurarken sayısız hatalar yaparak sıkıntılar yaşadıklarını ve bu kitapla diğer kütüphanecilerin aynı hatayı yinelememeleri için yardımcı olmayı umduklarını belirtiyorlar. Ayrıca, bunun bir "nasıl yapmalı" sorusunu yanıtlayan el kitabı olmadığını, kitapta yerel ağ kurarken atılacak adımların genel bir biçimde ele alındığını ve bu atılacak adımların her kütüphanenin kendine özgü koşullarına göre değişebileceğini vurguluyorlar. Genel yapısı ve yalın anlatımı ile yararlı bir temel kitap.

Not: Bu kitap ülkemizde İngiliz Kültür Heyeti Ankara Kütüphanesi'nde mevcuttur.

Selma (Aslan) Alpay

Almanya Kütüphanelerindeki İncelemelerim

Ender Bilar. TKD Edirne Subesi, 1992. 9757653217 25000 TL.

Kitabın sunuş yazısında Ratip Kazancıgil şöyle diyor: "Yazar, gördüğü kadarıyla Almanya kütüphanelerini ve bunların çalışma sistemlerini çok sade bir anlatış biçimi ile yazıya dönüştürmüş... Mesleğine karşı duyduğu bağlılığı bir çocuk heyecanı ve hayranlığı ile dile getirmiş. Bu kitapta, kütüphanecilerimiz için de alınacak dersler vardır." Yazarın tanıttığı, Hannover, Berlin ve Stuttgart'da bulunan yedi kütüphane arasında Türk işçileri için açılmış Namık Kemal Kütüphanesi de var. Fotoğraflarla zenginleştirilmiş olan kitapçık ülkemiz kütüphaneleri ile Alman kütüphaneleri arasında uygulama farklılıklarını vurgulayan bir değerlendirme bölümünü de içeriyor. Halk kütüphanelerinde çalışan arkadaşlarımıza içtenlikle öneriyor ve yazarı gördüklerini paylaşmak için gösterdiği bu çabadan dolayı kutluyorum.

Selma (Alpay) Aslan